

GAMMEL ESTRUP

DANMARKS HERREGÅRDSMUSEUM

ÅRSBERETNING 2022

INDHOLD

- 03 FORORD
- 05 BEVARING
- 07 SAMLING
- 09 Udstillinger
- 11 AKTIVITETER
- 13 BØRN & UNGE
- 15 UDGIVELSER
- 17 FORSKNING
- 19 PERSONALE
- 21 TAL & STATISTIK
- 23 ØKONOMI
- 25 TAK TIL
- 27 ENGLISH

REDAKTION

Kasper Steinfeldt Tipsmark
Marie Aaberg Andersen
Signe Boeskov
Helle Ingerslev Kristensen
Marie Kirstine Elkjær

LAYOUT & FOTO

Marie Kirstine Elkjær

SKRIFTTYPE

Trebuchet MS

www.gammelestrup.dk

#gammelestrup

FORORD

Af museumsdirektør Kasper Steinfeldt Tipsmark

Historien om de danske herregårde udgør en unik prisme, som kan vendes og drejes på utallige måder og åbne for nye erkendelser om vores fælles historie og kulturarv, som ligger spredt udover landet. Denne prisme anvender Gammel Estrup Danmarks Herregårdsmuseum i disse år til at stille skarpt på herregårdsskaber og de mange mennesker, som arbejdede på herregårdene.

I foråret trak Britta Andersen sig tilbage efter 22 år som museumsdirektør. Selvom det var en stor forandring, fortsatte Gammel Estrup med det høje aktivitetsniveau og den kvalitet, som kendetegner museet. Takket være bevillinger fra private fonde og offentlige puljer har vi udvidet rammerne for vores viden om de

danske herregårde, indsamlet genstande af stor betydning, bevaret kritiske elementer af den gamle herregård og udviklet tilbud til helt nye brugergrupper.

Slots- og Kulturstyrelsen kvitterede for det gode arbejde ved at give Gammel Estrup absolut topkarakter i deres kvalitetsvurdering. Og en stigning i besøgstallet samt fornemme anmeldelser vidner om, at museet også er relevant for de 97.888 gæster, der besøgte museet i 2022.

Udfordringen bliver de kommende år at sikre økonomi og driftsgrundlag, så Gammel Estrup også i fremtiden kan markere sig som et vedkommende og nyskabende, nationalt museum. Vi ser frem mod et 2023 med mange nye, spændende projekter.

"[Museet udmærker sig ved] sit eksemplariske strategiske arbejde med langsigtede generalplaner, hvor museet knytter de museumsfaglige opgaver og bygningsvedligeholdelsen tæt sammen i sin drift og udvikling. Det er lykkedes museet at realisere ambitionerne i Generalplan 2.0 gennem en omfattende fondsfinansiering. Museet løfter fortsat sit forskningsarbejde i et strategisk, formaliseret samarbejde i Dansk Center for Herregårdsforskning, og det arbejder professionelt med løbende udvikling af sin formidling og læringstilbud gennem partnerskaber med Norddjurs Kommune, VIA University College og Skoletjenesten – videncenter for eksterne læringsmiljøer"

Slots- og Kulturstyrelsen 2022

BEVARING

Af museumsinspektør Marie Aaberg Andersen

Gammel Estrups fredede hovedbygning og nære omgivelser er museets største og vigtigste genstand. Museet arbejder strategisk med bevaring af bygninger og kulturmiljø ud fra en generalplan og en bygningssynsrapport.

I disse år er fokus på herregårdens ansatte, herregården som arbejdsplads og det interne hierarki, der gør herregårdens verden til et billede på samfundets historiske ulighed. Derfor koncentrerer museet sin bevarelses- og restaureringsindsats til de steder på herregården, der knyttede sig til tjenestefolkene,

og hvor herskabet kun sjældent kom, som for eksempel kældrene under hovedbygningen. Her var mange af de funktioner, der knyttede sig til herregårdens husholdning såsom brænde- og vaskekælder, spisekamre, viktualierum, vin- og ølkælder, stryge- og rullestue samt Borgestuen.

I sommeren 2022 kunne museet åbne den nyrestaurerede kælder under herregårdens sydfløj. Kælderen består af en borgestue og et øltårn samt et stort aktivitetsrum, hvor børn kan gå på opdagelse i tjenestefolkenes historie.

I 2022 fortsatte arbejdet med udskiftning af det 100 år gamle tag på Gammel Estrups hovedbygning. De tusindvis af håndstrøgne tagsten skal lægges i løbet af 2023/24.

SAMLING

Af museumsinspektør Marie Aaberg Andersen

Gammel Estrup indsamler indenfor sit ansvarsområde, som er de over 700 danske herregårde. Museet indsamler fra hele herregårdshelheden – det vil sige fra såvel ejere som ansatte og fra såvel hovedbygning, avlsgård, arbejderboliger som resten af det tilhørende kulturmiljø samt herregårdsskabet.

En særlig status har de genstande, der kommer fra Gammel Estrup, og som knytter sig til de mennesker, der gennem århundredere boede og arbejdede på herregården. I foråret lykkedes det

således at erhverve et meget smukt Jens Juel maleri, der netop kan spores tilbage til Gammel Estrup, og senere på året fik museet en række fotografier af herregårdens folkehold til samlingen.

En anden vigtig erhvervelse var et jagtbillede, der kom til salg på den store auktion i forbindelse med ejerskifte på Valdemars Slot. I 2022 registrerede Gammel Estrup i alt 23 nye genstande i museernes centrale registreringssystem, SARA, mens 25 genstande blev udskilt.

Museet arbejder kontinuerligt med restaurering og konservering af genstandene i samlingen, og i 2022 blev et maleri af herregårdsmaleren Carl Bøgh blandt andet restaureret.

Jens Juels portræt af Berthe Brockenhuus f. Scheel

UDSTILLINGER

Af museumsinspektør Marie Aaberg Andersen

Gammel Estrups store permanente interiørudstilling og historiske kulturmiljø suppleres hvert år af en række særudstillinger. Museet kunne således byde på hele tre særudstillinger i 2022.

Op til påske slog museet dørene op for udstillingen *Antikken på herregården*, hvor publikum blev taget med på en fortælling igennem Gammel Estrups rigt, udsmykkede 1700-tals interiører på første sal med fokus på de utallige spor, der peger tilbage på

antikken i det gamle Rom og Grækenland.

Sidst på foråret op til pinse åbnede museet haveudstillingen *Herregårdshaven – til lyst og nytte* i havens ene orangeri. Udstillingen handlede om herregårdshavens dobbelte funktion som prydhave, der skulle skabe en smuk ramme om godsejerens bolig, og som nyttehhave med køkken- og frugthave og driveri, der producerede mad til herskabet og deres ansatte.

Årets sidste særudstilling var den traditionelle juleudstilling Jul og for herskab og tjenestefolk i 1918. Som tidligere var fokus på tjenestefolkenes mange juleforberedelser i køkken, stuer, gæsteværelser og sale, juletraditioner på herregården og ikke mindst på, hvordan herskabet og deres tjenestefolk holdt jul under samme tag, men alligevel i vidt forskellige verdener.

AKTIVITETER

Af museumsinspektør Marie Kirstine Elkjær

Efter to år præget af Covid-19, vendte Gammel Estrup i 2022 tilbage til sit vanlige, høje aktivitetsniveau. Sæsonen indledtes med en februar måned, hvor betalende gæster kunne få et årskort gratis med i handlen – et tilbud mange benyttede sig af.

Året rundt bød museet på koncerter og gudstjenester, skuespil samt temadage – blandt andet med fokus på Hubertusjagt og vildtmdad i samarbejde med nabomuseet Det Grønne Museum – og 31. oktober blev Gammel Estrups succesfulde Allehelgensaften afholdt for 1.000 glade besøgende.

I alle skoleferier var der ferieaktiviteter for hele familien, og op til jul holdt Gammel Estrup vennen tro jul for herskab og tjenestefolk, så året sluttede i den helt rigtige julestemning.

Året rundt var Gammel Estrup også repræsenteret ude i landet blandt andet ved Kulturmødet på Mors, Historien Lever i den Gamle By i Aarhus samt i kraft af den årlige begivenhed Herregårdenes Dag, som Gammel Estrup er tovholder på, og hvor der i 2022 deltog 29 slotte og herregårde.

I 2022 afholdt museet for første gang "Sensommerdebat på Gammel Estrup", hvor østjyske folketingsmedlemmer diskuterede foran et veloplagt publikum i Riddersalen. Debatten, der blev dækket af TV2 Østjylland, skal være en årligt tilbagevendende begivenhed, hvor borgerne kan møde deres lokale folkevalgte.

Gammel Estrups største enkeltstående begivenhed er 1700-talsfestivalen i juni, hvor over 100 frivillige er med til at levendegøre adelsfolk, bønder og andet godtfolk.

BØRN & UNGE

Af museumsinspektør Helle Ingerslev Kristensen

2022 blev et begivenhedsrigt år på børne-ungeområdet på Gammel Estrup, hvor et styrket fokus på at skabe kvalificerede oplevelser og læring for børn og unge blev udgangspunkt for en lang række initiativer og indsatser.

Den nyoprettede afdeling for børn & unge udviklede og gennemførte familieaktiviteter i alle skoleferier og juleweekender, og desuden stod afdelingen bag udviklingen af et nyt aktivitetsrum i sydfløjens kælder.

I projektet ALLE BØRN SKAL MED arbejdede Norddjurs kommune, Museum Østjylland og Gammel Estrup sammen om at bi-

drage til at udligne de skævheder, der findes i små børns adgang til kultur gennem en række aktiviteter som for eksempel forløb for specialbørnehaver og Fars Legestue for fædre på barsel.

Projektet *Museum uden hæmninger* havde fokus på aktiviteter for unge voksne med udviklingshandicap, og ramte på den måde en ny målgruppe for museet.

Året rundt tilbød Gammel Estrup desuden læring igennem en række undervisningsforløb for børn i alle aldre – i 2022 blandt andet med særligt fokus på naturvidenskab på herregården.

Gammel Estrup blev i 2022 regional koordinator i Skoletjenesten – videncenter for eksterne læringsmiljøer, og Skoletjenestenetværk Midtjylland blev sat i søen. Norddjurs Kommune besluttede også at starte et børnekulturelt netværk til glæde for kommunens børn og unge forankret på Gammel Estrup.

UDGIVELSER

Af museumsinspektør Marie Kirstine Elkjær

Gammel Estrup Danmarks Herregårdsmuseum og Dansk Center for Herregårdsforskning lægger stor vægt på udgivelser på print såvel som online.

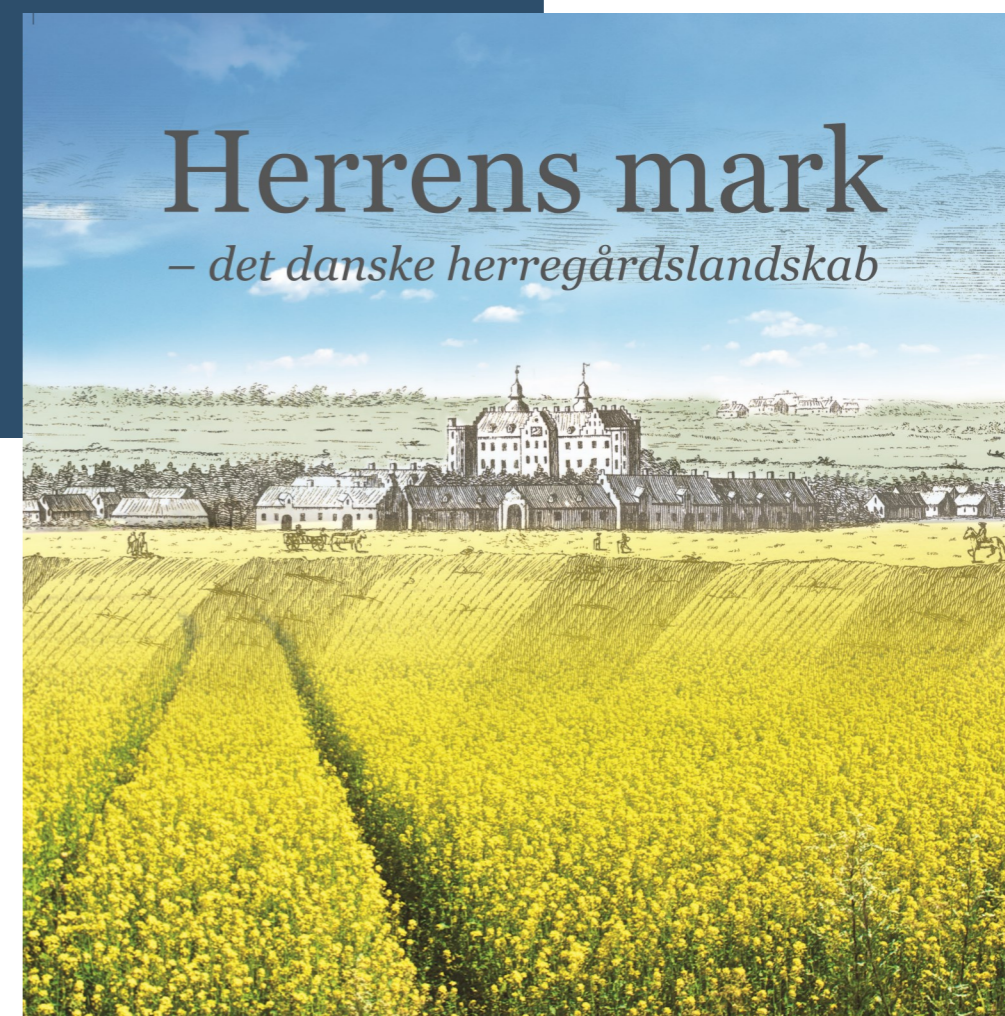
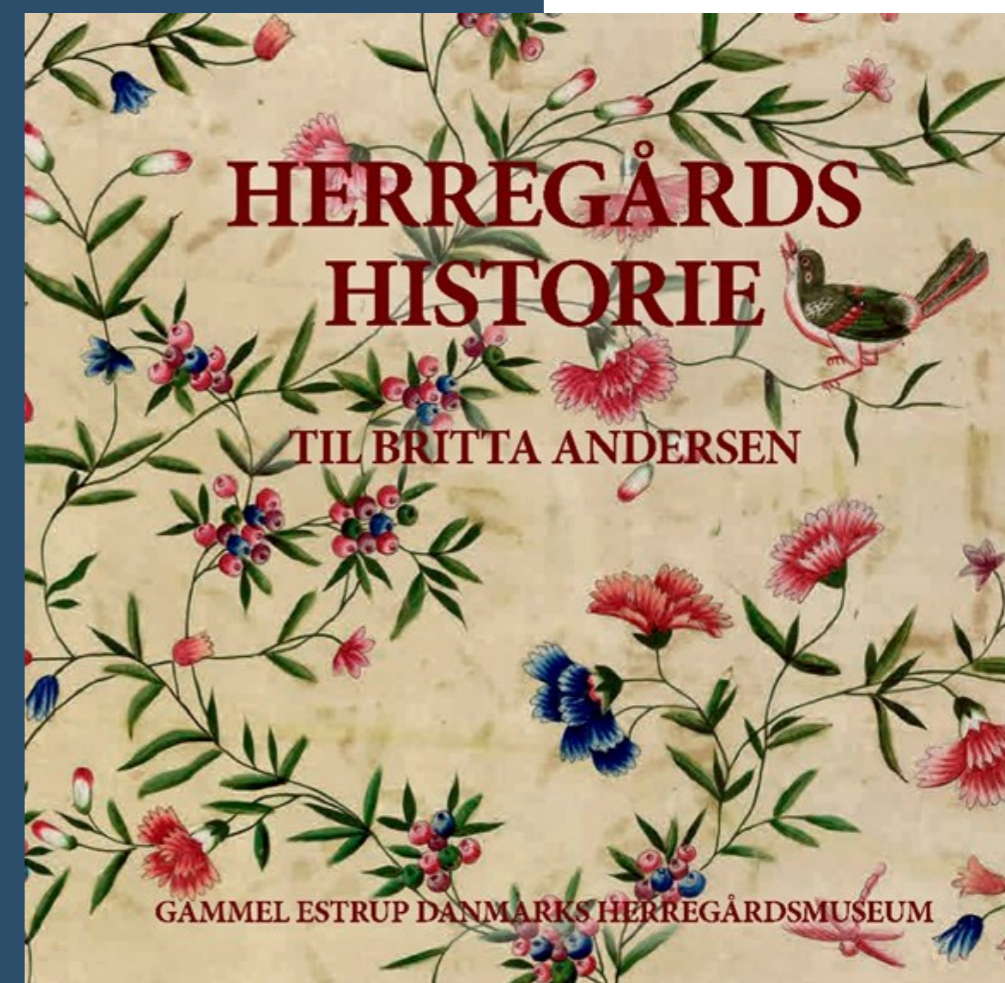
I 2022 udgav museet en opdatering af hjemmesiden *danskeherregaarde.dk* med nyt indhold om herregårdenes mange ansatte i både hovedbygninger og på avlsgårde.

I starten af året udkom også en bog om herregårdslandskab under titlen *Herrens Mark* med en række artikler forfattet af medarbejdere ved Dansk Center for Herregårdsforskning.

Mod slutningen af 2022 udgav museet den 18. udgave af *Herregårdshistorie* som et festskrift til tidligere museumsdirektør Britta Andersen. Bogen rummer hele 25 artikler forfattet af førende fagfolk indenfor herregårdshistorie i Danmark og Norden.

Gammel Estrups publiceringsvirksomhed indbefatter udover fysiske bøger det digitale tidsskrift *Herregårdshistorie* (forkort. Herhist) på Det Kgl. Biblioteks tidsskriftsdatabase *tidsskrift.dk*, hvor artikler fra museets publikationer også i 2022 udkom til fri download.

Dansk Center for Herregårdsforskning lancerede i 2022 en ny version af den populære hjemmeside *danskeherregaarde.dk*. *Danskeherregaarde.dk* er et omfattende, digitalt opslagsværk over alle de godt 730 danske herregårde med information om de enkelte herregårde herunder bygninger og jordtilliggender, udvikling og ejerhistorie samt en række temaartikler. Fra 2022 kunne man også finde information om herregårdenes mange ansatte og en række lydfortællinger, der knytter sig til herregårdslandskabet. *Danskeherregaarde.dk* havde over en halv million sidevisninger i 2022.

FORSKNING

Af forskningschef Signe Boeskov

Forskningen på Gammel Estrup Danmarks herregårdsmuseum varetages af Dansk Center for Herregårdsforskning. Centeret beskæftiger sig med forskning i og undersøgelser af de over 700 danske herregårdes historie samt forskningsformidling og netværksarbejde på nationalt og internationalt plan.

Forskningsindsatsen fokuserede i 2022 i høj grad på herregårdenes ansatte blandt andet i forskningsprojektet *Tjenestefolkenes Herregård 1725-1800* samt forskningsprojektet *Herregårdens hushold som organisation*. Sideløbende blev centerets nyopstartede database med oplysninger om beboere på de over 700 danske herregårde gennem tiden opdateret med en stor mængde data fra folketællinger.

Udover fokus på herregårdens ansatte beskæftigede centeret

sig i 2022 særligt med herregårdens landskab, der har fået ny aktualitet i en tid med fokus på biodiversitet og bæredygtighed.

Resultater af forskning og undersøgelser bliver løbende formidlet blandt andet på danske herregaarde.dk, i publikationer, ved arrangementer som Forsknings Døgn, foredrag og kulturhistoriske vandringer samt i videnskabelige artikler.

Centeret er også en aktiv del af nationale og internationale netværk på det herregårdshistoriske felt, og det affødte i 2022 afholdelsen af Nordisk Slots- og Herregårdssymposium i Finland, en konference i European Network for Country House and Estate Research (ENCOUNTER) i Sverige samt uddannelse, udveksling og forskerophold både fra og til Dansk Center for Herregårdsforskning.

PERSONALE

Af museumsdirektør Kasper Steinfeldt Tipsmark

Gammel Estrups bestyrelse består af 10 personer udpeget i henhold til museets vedtægter.

Personalegruppen består af cirka 15 personer – heraf 8 fastansat. Dertil kommer løst ansatte sæson- og ungarbejdere. Museumsdirektør Kasper Steinfeldt Tipsmark har ansvaret for den daglige ledelse.

Hvert år har museet desuden en række praktikanter tilknyttet i kortere eller længere forløb. I 2022 var der således 7 praktikanter i skole-, erhvervs- eller studiepraktik.

Museets frivillignetværk består af omkring 120 frivillige, der hjælper museet med forskellige opgaver – både i grupper, der mødes ugentligt, og ved større arrangementer.

BESTYRELSE

Bestyrelsesformand Anna von Lowzow, for Løvenholm Fonden

Gårdejer Peter Gæmelke, for Løvenholm Fonden

Borgmester Kasper Bjerregaard, for Norddjurs Kommune

Direktør Mai Louise Agerskov, for CAC Fonden

Godsejer Anne Sophie Gamborg, for Sektion for Større Jordbrug

Regionsrådsformand Anders Kühnau, for Region Midtjylland

Dekan Johnny Laursen, for Aarhus Universitet

Direktør Ulla Tofte, for Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg

Bestyrelsesmedlem Laura Hay Ugglå, for CAC Fonden

Museumsdirektør Anne Bjerrekjær, for Det Grønne Museum (observatør)

TAL & STATISTIK

Af museumsinspektør Marie Kirstine Elkjær

Gammel Estrup arbejder målrettet med kommunikation og salg som en integreret del af museets øvrige virke. Museet er til stede på mange platforme og kanaler fysisk såvel som online. Det afspejler sig i tallene for 2022.

BESØGSTAL

97.888

HJEMMESIDER

SESSIONER

337.860

VISNINGER

516.817

FØLGERE FACEBOOK

12.348

FØLGERE INSTAGRAM

3.145

FØLGERE LINKEDIN

932

RANGERING TRIPADVISOR I
MUSEETS OMRÅDE

NR. 1

ØKONOMI

ÅRSRESULTAT

RESULTAT 2022 RESULTAT 2021

INDTÆGTER

Statstilskud	2.390.433	2.363.000
Statstilskud midlertidigt	1.500.000	1.500.000
Udlodningsmidler, Dansk Center for Herregårdsforskning	250.000	250.000
Covid-19 puljer	-70.519	503.000
Kommunale tilskud	954.900	942.000
Private fonde	5.290.268	32.070.000
Egne indtægter	3.518.026	2.680.000
Overført fra bundne reserver	8.850.255	0
Overført til bundne reserver	0	-27.178.000

INDTÆGTER I ALT

22.683.363 13.130.000

UDGIFTER

Forskning og formidling, indsamling, registrering og bevaring	16.010.584	6.959.000
Øvrige omkostninger	6.803.154	5.399.000

UDGIFTER I ALT

22.813.738 12.358.000

Resultat før renter	-130.375	772.000
Finansielle omkostninger	-743.584	-32.000
Donationer – Støt Ukraine	-2.577	0
Resultat før resultatdisponering	-876.536	740.000
Overført til bundne projekter	245.000	805.000
Overført fra bundne projekter	915.500	101.000

RESULTAT efter resultatdisponering

-206.036 36.000

Balance pr. 31. december

AKTIVER

Anlægsaktiviteter	0	0
Omsætningsaktiviteter	43.147.833	53.289.000
Aktiver i alt	43.147.833	53.289.000

PASSIVER

Fri egenkapital	899.937	1.106.000
Bundet egenkapital	38.896.879	48.918.000
Gældforpligtelser	3.351.017	3.265.000
Passiver i alt	43.147.833	53.289.000

Eventualforpligtelser	58.000	58.000
-----------------------	--------	--------

TAK TIL

FONDE

A.P. Møller og Hustru Chastine Mc-Kinney Møllers Fond
til almene formaal
ASTRA
Augustinus Fonden
Boligfonden Kuben
C.A.C. Fonden
Civilingeniør Knud Nørgaard og Hustru Grethe Nørgaards Fond
Elro Fonden
Farumgaard Fonden
Fonden Sparekassen Midtdjurs
Grosserer, konsul N.C. Nielsens Fond
Hoffmann og Husmans Fond
Inge og Asker Larsens Fond
Intrfaces Udviklingspulje
Knud Højgaards Fond
Købmand Herman Sallings Fond
Lions Club – Svanerne
Lizzie og Ejlar Ruges Kunstfond
Løvenholm Fonden
Margrethe og Johs. La Cours Fond
Norddjurs Kommune
Nordea-fonden
Norlys Vækstpulje
Region Midtjylland
Skibsreder Carsten Brebøls Almennyttige Fond
Slots- og Kulturstyrelsen
Spar Nord Fonden
Styrelsen for Forskning og Uddannelse
William Demant Fonden
William O. Berntsens Fond
Aage og Johanne Louis-Hansens Fond
Aarhus Kommune

SPONSORER

Djurslands Bank A/S
Meyco A/S

Også en særlig tak til de privatpersoner, virksomheder og samarbejdspartnere, der har støttet museet økonomisk

GAMMEL ESTRUP

THE DANISH MANOR AND ESTATE MUSEUM IN 2022

The Danish manors symbolise a key element in Danish history and cultural heritage. The monumental buildings located in all parts of the country represent the history of the many people who lived and worked on the manors for centuries.

In the spring of 2022, Britta Andersen retired after 22 years as museum director. Although it was a big change, Gammel Estrup continued with the high level of activity and the quality that characterises the museum.

Thanks to private foundations and sponsors, the museum has acquired new knowledge of the Danish manors, collected furniture, paintings, and objects from manors around the country, restored important parts of the

main building, and attracted new user groups.

The Danish Agency of Culture and Palaces acknowledged the great effort of the museum by giving Gammel Estrup the highest rating in their official evaluation, which is carried out every ten years. And an increase in the number of visitors as well as excellent reviews testify that the museum is relevant for the 97,888 guests who visited the museum in 2022.

The challenge in the coming years will be to secure the finances, so that Gammel Estrup can also in the future distinguish itself as a relevant and innovative museum. We look forward to 2023 and many new, exciting projects.

*Museum director
Kasper Steinfeldt Tipsmark*